

В І Д Г У К
офіційного опонента
Алли Григорівни Бренюк
на дисертацію **СОЛОМІЇ МАРКІЯНІВНИ ЧУЧУК**
**«Стильові особливості інформаційного поля міст Івано-
Франківської області в контексті розвитку культури середини ХХ
– початку ХХІ століття»,**
подану на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю
26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство)

У багатьох містах України сьогодні можемо спостерігати активне збільшення кількості інформаційних об'єктів, що відрізняються за своїм функціонуванням, подачею, формотворенням, габаритами та розміщенням. Їхні стильові, сюжетно-образні і технічно-конструктивні особливості не лише формують візуальний комунікативний міський простір, але й справляють безпосередній вплив на людину.

Завдяки активному розвитку приватного бізнесу та ринкової стратегії країни інформаційне міське середовище безперервно збагачується новими видами візуальних комунікацій комерційного, соціального та навігаційного характеру. Задля поліпшення художньо-образних властивостей оточуючого простору та його позитивного впливу на людину різноманітні інформаційні об'єкти вимагають сьогодні докорінного вивчення, систематизації та узагальнення. Виявлення основних недоліків, пов'язаних з оформленням інформативного поля, допоможе у вирішенні ряду проблем, що стосуються реорганізації міського предметного середовища та поліпшення загального психологічного клімату для його жителів.

Актуальність теми й основний напрям наукової роботи зумовлені необхідністю визначення основних принципів упорядкування інформаційно-комунікативного середовища та винайдення концептуальних шляхів його розвитку в окремому регіоні, що є важливим для вирішення відповідних проблем по всій Україні.

Важливість виконання дослідження підтверджується його зв'язком з науковими програмами, планами і темами науково-дослідної роботи викладачів та аспірантів Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема з темою: «Західноукраїнський дизайн: від арт-деко до конструктивізму» (колективне дослідження 16 а.а. з іл.; код тематичної рубрики: 18.31.51.).

Зробивши предметом дослідження стильові, художньо-конструктивні та сюжетно-образні особливості організації елементів візуальної інформації міст Івано-Франківщини, С. Чучук безумовно, підняла глибоку проблему, що відповідає найважливішим потребам сьогодення і є актуальною в сучасному мистецтвознавчому просторі.

У ході наукових пошуків С. Чучук здійснено критичний аналіз великої кількості українських та зарубіжних історико-мистецтвознавчих джерел, зокрема опублікованих протягом 2000-х років. Результат цих розвідок показав, що візуальний інформаційно-комунікативний простір міст Івано-Франківської області середини ХХ – початку ХХІ століття досі не був об'єктом широкого наукового дослідження в галузі мистецтвознавства та культурології. Науковою новизною роботи є й те, що вперше розглянуто джерело темпорального семантичного ресурсу міст Івано-Франківщини в комплексі комерційної, соціальної та навігаційної знакової систем і сформульовано механізми вирішення ключових проблем організації візуальних комунікацій задля позитивного перетворення міського простору.

Дослідження, реалізоване С. Чучук, справляє враження вагомої, завершеної та цілісної наукової роботи. У вступі чітко окреслено та обумовлено актуальність заявленої проблеми. Мета, завдання, об'єкт і предмет, а також хронологічні та територіальні межі лаконічно сформульовані й обґрунтовані. На схвалення заслуговують логічно окреслені наукові положення з елементами новизни і методи дослідження. Не викликає

заперечень й визначення автором науково-практичної цінності отриманих результатів.

Робота має логічну структуру, яка включає вступ, 4 розділи (11 підрозділів), загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі автором проаналізовані й систематизовані літературні джерела та іконографічні матеріали, визначена послідовність етапів наукового пошуку, сформульована робоча концепція. Доцільним є обґрунтоване використання методів універсального загальнонаукового й специфічного наукового характеру, взаємодоповнюваність яких забезпечила об'єктивність і наукову достовірність результатів представленої праці.

Особливу цінність роботи підтверджує той факт, що з метою всебічного вивчення стильових впливів і виведення дієвих практик вирішення стратегічних проблем, автором залучені напрацювання досліджень інформаційного поля міст Сюйчжоу (Китай) та Ополе (Польща), отримані у результаті власних експедиційно-польових розвідок. Також хочеться звернути увагу на власні інтерв'ю з учасниками процесів формування соціальної та комерційної знакових систем міст Івано-Франківська, з фрагментами яких можна ознайомитися в основному тексті (с. 65, 69, 84 тощо).

У другому розділі С. Чучук розкриває поетапний процес еволюції комерційної, соціальної і навігаційної знакових систем у контексті трансформації політичних та соціокультурних реалій визначеного періоду.

Виділення основних етапів візуальних перетворень міського комунікативного простору відповідно до суспільно-політичних трансформацій зазначеної доби дозволяє краще зрозуміти причини змін психологічних й естетичних потреб суспільства, що призвели до нових конструктивних, колористичних та образних рішень в комерційній системі (п. 2.1.). Основними факторами формотворення соціального знакового простору, зважаючи на ідеологічну обумовленість доби та прийнятий офіційною верхівкою курс розвитку мистецтва, виділено наочну політичну агітацію та монументальне мистецтво (п. 2.2.). Аналіз зразків навігаційної знакової системи показав, що у

другій половині XX століття для маневрування в місті переважно використовувалися вербальні вказівки, а ознакування місць чи об'єктів реалізовувалося виключно за утилітарної потреби. Також, на основі аналізу джерельних зразків, автором доведена відсутність комплексної реалізації інформаційних носіїв для орієнтування в пішохідних зонах (п. 2.3.).

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений закономірностям розвитку комерційної, соціальної й навігаційної знакових систем сучасної Івано-Франківщини, аналізу й систематизації інформаційних об'єктів, визначенню їхніх характерних рис, стильових особливостей, переваг і недоліків.

Зокрема визначено характерні риси та проведено детальну класифікацію комерційної знакової системи за типами рекламних конструкцій. Зазначено, що їхня масовість, хаотичне розміщення й густота, а також домінування низькоестетичних і неякісних форм мають виключно негативний вплив на формування загального візуального образу міста (п. 3.1.). Соціальну знакову систему розглянуто через призму умовних категорій стріт-арту і паблік-арту. Відповідно проведено їхній критичний аналіз і визначено типові, стильові і художньо-композиційні характеристики (п. 3.2.). В результаті аналізу об'єктів навігаційної знакової системи переконливим є висновок про відсутність у них систематичності й раціональності, а також уніфікації відповідно до функціонального призначення (п. 3.3.).

У четвертому розділі автором розкриваються особливості інформаційного поля міст Сюйчжоу (Китай) та Ополе (Польща) початку XXI століття в розрізі комерційної, соціальної та навігаційної знакових систем (п. 4.1-4.2.); формуються механізми вирішення проблемних аспектів міських візуальних комунікацій міст Івано-Франківщини відповідно до ефективних практик вищезазначених країн (п. 4.3.).

Вивчення досвіду зарубіжних країн в області облаштування інформаційно-комунікативного міського простору та на його основі визначення основних шляхів подолання недоліків у відповідній сфері в містах

Івано-Франківської області має вагомим практичним значенням і може бути використаним для вирішення подібних проблем й в інших містах України.

Висновки дисертації виглядають обґрунтованими і, в цілому, відповідають меті та основним завданням, лаконічно сформульованим у вступі. У них із вичерпною повнотою викладено результати власних досліджень автора, з висвітленням новизни, яку вона вносить у розв'язання даної наукової проблеми. Наведений у додатках широкий ілюстративний матеріал наочно підтверджує об'єктивність процесу дослідження.

Оформлений за останніми вимогами список використаних джерел охоплює достатню кількість позицій і демонструє ареал наукових пошуків дисертантки. Вагомим значенням має опрацювання та оприлюднення великої кількості нормативних документів. На окрему увагу заслуговує словник-термінів, розміщений у додатках.

В цілому робота написана грамотною та легкою для сприйняття науковою мовою. Результати, отримані в процесі наукового дослідження, свідчать про повноцінне розкриття зазначеної теми, досягнення поставленої мети, успішне здійснення її завдань. Також варто відмітити, що в основному тексті практично відсутні помилки. Загальна структура дослідження, послідовність та логіка викладення матеріалу демонструють цілісність та високу фаховість роботи.

Позитивно та високо оцінюючи дисертаційне дослідження Соломії Чучук і не піддаючи сумніву якість отриманих науково-пошукових результатів, слід висловити деякі зауваження та пропозиції:

Не зважаючи на досить вичерпний список використаних джерел і його комплексний аналіз у першому розділі, хотілося би побачити серед нього дисертацію Сосницького Ю. А. на тему: «Особливості організації дизайн-об'єктів інформаційно-комунікативного середовища сучасного міста (на прикладі м. Харків)» за 2019 рік, матеріал якої знаходиться у вільному доступі і є дотичним до теми С. Чучук. Хоча серед джерелознавчої бази ми можемо

зустріти одну статтю і автореферат зазначеного автора, вони не розкривають зміст його наукових пошуків у повній мірі.

Позитивним є детальний опис зупинок в селах Івано-Франківщини, але, на думку опонента, він дещо виходить за рамки дисертаційного дослідження, оскільки автопавільйони знаходяться не в міському середовищі, а переважно в селах чи на міжміських трасах і аж ніяк не впливають на естетичний образ міста. Те ж саме стосується мозаїчних панно в селищах міського типу Вигода та Верховина, хоча сам автор у підписах під ілюстраціями пише їхні назви зі скороченням «с.», а не «сmt».

Підрозділи 3.1. і 3.3., в яких детально аналізуються типи рекламних конструкцій і об'єкти навігаційної знакової системи, місцями перевантажені фактажем. При аналізі деяких рекламних носіїв та елементів навігації автор більше зосереджується на їхніх загальних характеристиках і місцях розташування, аніж на стильових, композиційних, колористичних і дизайнерських рішеннях, що передбачає тема дисертаційного дослідження і назва самого розділу. Мало уваги приділяється аналізу підсвічування як основного інструменту трансформації навколишнього середовища у вечірню та нічну пори в містах. Також серед об'єктів візуальної інформації, що розташовується в тротуарній зоні, на будівлях та проїзній частині, хотілося би побачити аналіз інформаційних носіїв специфічного характеру, що розміщуються безпосередньо у вітринах магазинів, на транспорті тощо.

Окремо хочеться наголосити на відсутності уніфікації при написанні тире та дефісів (с. 70, 88, 91, 97 тощо), лапок (с. 4, 5, 60, 64, 71, 82, 88 тощо), апострофів (с. 51, 56, 99), років (с. 60, 61, 62, 69, 78, 97 тощо). Подекуди наявні русизми (с. 57), не вистачає пробілів (с. 29, 51, 58, 59, 70, 73 тощо), крапок (с. 71, 85, 101), пропущені літери (с. 123, 149), у деяких назвах і термінах існують розбіжності у написанні (Станіславів і Станиславів, Ополе і Ополе, стріт арт і стріт-арт).

Також наявні зауваження щодо оформлення додатків. Зокрема відсутня уніфікація в підписах: у деяких вказані роки, коли було зроблено фото, в

інших – ні, в одних зазначено слово «фото» такого то року, в інших – просто рік. Те саме стосується міст, в яких знаходяться інформаційні об'єкти: в багатьох підписах вони просто не вказані, в одних подані зі скороченням «м.» – місто, в інших без скорочення – лише назва.

Схожі зауваження можна висунути до списку використаних джерел, в якому повністю відсутня уніфікація у написанні дефісу. Зокрема на деяких сторінках (с. 223, 225) присутні три його види. По всьому списку наявні проблеми з пробілами перед сторінками і видавництвом. У багатьох джерелах номер журналу йде перед роком видання (№ 1, 65, 66, 164 тощо), а не навпаки, у деяких – відсутні сторінки (№. 114, 120). Також, не зрозуміло, чому у вступі та авторефераті загальна кількість джерел – 253 позиції, а в самому списку – 259.

Усунення цих незначних похибок, які по суті не впливають на наукову цінність і загальне позитивне враження від роботи, лише би додало солідності представленій праці, оскільки в цілому виклад матеріалу підпорядковується одній, визначеній автором, провідній ідеї. Висловлені зауваження, що здебільшого стосуються технічних і формальних моментів, фактично не впливають на якість та масштаб виконаної С. Чучук роботи, її актуальність, змістовність, наукову та практичну цінність. Маючи всі необхідні складові у відповідному обсязі, вона може вважатися виконаною на належному фаховому рівні.

Висновок: На захист представлена завершена самостійна праця, написана з належною мірою наукової обґрунтованості, на відповідному фаховому рівні. Вона містить ряд цінних нових положень і висновків, тема розкрита успішно, вміння аналізувати та систематизувати історико-мистецтвознавчий та іконографічний матеріал, обґрунтовувати свої думки і робити логічні висновки демонструє науковий потенціал автора. Методика дослідження сформульована, підсумкові висновки переконливі. Автореферат повноцінно розкриває зміст дисертації, головні положення якої висвітлені у 13, переважно одноосібних, публікаціях, 3 з яких – у виданнях, внесених до

міжнародних наукометричних баз, а також оприлюднені у формі доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях у Києві, Львові, Івано-Франківську, Рівному та Кам'янці-Подільському.

Рукопис відповідає чинним вимогами до кандидатських дисертацій, а Соломія Маркіянівна Чучук заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри образотворчого і
декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

А. Г. Бренюк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Стефаника
03.04-30/58
15 04 21